

Yazı Yazmanın Klasığı Dolmakalem

Yaklaşık 200 yaşında ve sık sık devri geçti dendi. Bilgisayarlar, daktilolara, tükenmez kalemle rağmen dolmakalemler geri dönüşlerini kutluyorlar. Bugüne kadar böylesine çok rağbet gördüğüne rastlanmamıştı. Görülüyor ki insanlar yazmayı yeniden bir zevk haline getiriyorlar.

1960'lı yıllarda tükenmez kalemler dolmakalemleri gölgede bırakmış, marifetleriyle dolmakalemlerin pabucunu dama atmış gibi görünüyordu. Fakat insanların bilgisayarların, fax makinelerinin yardımıyla iletişim kurmaya başladığı yıllarda dolmakalemler yeniden bir "Rönesans" yaşadı. Milanolu dolmakalem tamircisi, koleksiyoncu ve "Antica Cartolerra 900" adlı yazı gereçleri mağazasının sahibi Ariberto La Rocca bu durumu şöyle açıklıyor: "Dolmakalemler geçmişten günümüze gelen bir sevgidir. Günümüzde insanlar ihtiyaç duyduklarında başvuracak güvenli şeyler peşindeler. Böyle olunca da dolmakalemler yalnızca bir yazı gereci olmaktan çıkıyorlar. Onlar, sihirli ve tarihi geçmiş olan şeyler olarak düşünülebilir."

Dolmakalemin de kendine özgü bir tarihi vardır. Gerilimli birçok mücadelenin gerçekleştiği, üreticilerin patentleri silah gibi kullandığı bir tarihtir bu. İnsanlar mürekkeple yazmaya başladığından beri -ki bu 800'lü yıllara denk gelir- iyi yazan ve uzun süre kullanılabilen, aynı zamanda da kolay taşınabilen dayanıklı bir gereç

için etkili çözümler aramaya başladılar. Bugüne değin bu arayış güvenli bir mürekkep haznesi bulunan ve yazmaya ihtiyaç duyulduğunda buradan mürekkep salınan optimal dolmakalemlerin ortaya çıkışıyla sonuçlandı. Temiz dolun tekniğine sahip olan bu gereçler aynı zamanda hafif ve dayanıklı malzemeden yapılırlar.

1000 yıldan daha fazla bir zaman önce, insanlar divitlerini mürekkep hokkalarına batırdıkları sıralarda, mürekkep haznesini taşıyabilmek için birçok sıkıntılara katlanıyorlardı. İlk

Dolmakalemler kimi zaman kıymetli bir mücevhere dönüşebiliyor. Yüzlerce minik pırlantayla süslenmiş bu kalem, yaklaşık 160 000 Mark değerindedir.

kez 1809 yılında mürekkep haznesi kalemin gövdesine bağlı kalemler üretildi. Bu bir sansasyondur, böylece ilk kez kalemler mürekkep hokkalarından ayrı olarak kullanılabilir. Yine de bazı zorluklar vardı. Mürekkep, haznesinden kimi zaman kontrolsüzce

boşalabiliyordu. Bu durum birçok kişiyi özellikle de Amerikalı Louis Edson Waterman'ı rahatsız ediyordu. Waterman bir sigorta temsilcisiydi ve müşterilerinin imzaladıkları kontratların zaman zaman lekelenmesinden rahatsızlık duyuyordu. Waterman'ın biraz fizik bilgisi vardı ve basit ama dahice bir çözüm buldu. Mürekkepi küçük çok ince borular yoluyla kalemin ucuna iletebilirdi. Bu yolla mürekkep yalnızca yazı yazıldığı zaman sürekli olarak kağıt üzerine akıyordu. Bu tarihten sonra Waterman dolmakalemin babası sayıldı ve 1884 yılında patentini aldığı kalem 100 yıldan daha fazla aktüelliğini korudu. Fakat bu kalem de

çıkışından bir süre sonra geliştirilmiştir. Amerikalı bir öğretmen olan George Parker, öğrencilerinin çok ince borulu kaleme rağmen rahatsızlık duyduğunu görünce problemin ne olduğunu inceledi ve buldu. Sorun tazyik denkliği idi. Borulardan mürekkep haznesine hiç hava gitmiyordu. Parker ilave bir boruyla hava irtibatını da sağladı. Parker 1888'de patent aldı ve bu onun dünyaca meşhur kuruluşu için ilk sermayesini sağladı.

Ama hâlâ bütün problemler çözülmemişti. Dolmakalem kullanmak isteyen bir kişi mürekkep lekeleri tehlikesini de göze almalıydı. Zorluklardan biri de kalemlere yeniden mürekkep doldurmaktı. Bir pipet yardımıyla mürekkep hokkasından alınan mürekkep, kalemin haznesine damla damla boşaltılırdı. Dolmakalem üreticileri bu durumdan rahatsızdı ve çözüm aramaktaydı. Değişikliklerden biri lastikten bir hazneydi. Tıpkı pipet gibi ve mürekkebi emmeye yarlıyordu. Bu parça dolmakalem tepesine vidalanıyordu ve işi bitince çıkarılıyordu. Waterman, bu lastik hazneyi kalemin dönebilen uç parçasının iç kısmına monte etti. Bu parça bir yöne doğru döndürüldüğünde hazne boşalıyor, aksi yöne döndürüldüğünde içine mürekkebi alıyordu.

Doldurulabilen dolmakalemler böylece

1900 yılında ortaya çıktı; ancak daha gelişmiş bir hal alabilmesi otuz yıl sürdü.

Kalemi tekrar doldurmak pek rahat değildi; İkinci Dünya Savaşı'nda yeni bir problem ortaya çıktı: Cephedeki askerler mürekkepleri bitince ne yapacaklardı? Böylece ortaya yeni bir dolmakalem türü çıktı. Dolmakalem savaş versiyonu "kuru mürekkep" ile çalışıyordu. Haznesine bir mürekkep tableti konuyor ve çözmek için su ekleniyordu. Dolmakalem herkes ve her koşul için kullanılabilir hale getiren, savaş olmuştur. Savaşın üzerinden, henüz on yıl bile geçmeden, 1954 yılında Waterman, mürekkep fişegi diye adlandırılan bu aletin patentini aldı.

Koleksiyoncu Dante Del Vecchio "Dolmakalem mekanik saatlere benzer. Elektronik saatler, mekaniklerin pabucunu dama atacak diye düşünülür, ama onların modası hiç bir zaman geçmez" diyor. Del Vecchio'nun yedi yıl önce kurulan Visconti firması bir dolmakalem haznesi koleksiyonu sergiliyor. "Manhattan" modelinin haznesi dünyanın en büyüğü ve beş dolmakalem haznesinin büyüklüğüne sahip.

Dolmakalem hangi maddelerden yapıldığına gelince: Haznesi olmayan ilk dolmakalemler, yüzyıl boyunca tahta, kemik veya sedeften yapılıyordu. Endüstriyel çağ yeni maddeler getirdi; örneğin doğal kauçuktan üretilen ebonit gibi. Ayrıca koyu siyah, renkli ve sert bir madde olan kükürt de kullanılmaya başlandı. Üreticiler kırılması kolay olan eboniti sağ-

lamlaştırmak ve güzelleştirmek için bununla birlikte piring, gümüş ve altın süslemeleri de kullanmaya başladılar.

Klasik dolmakalemler suni boynuz galalitten yapılıyordu. Bu madde süttten elde ediliyordu, kolayca şekle girebiliyordu. Ayrıca zor çalışılan ve kolayca kırılan bakalit de kullanılıyordu. Zamanla her dolmakalem üreticisi kullandığı maddenin de patentini almaya başladı. Örneğin Parker'ın "Permanit", Schaeffer'in "Radite" si gibi.

Dante Del Vecchio "Yirmili yıllarda nitroselülözden elde edilen selüloid ortaya çıktı" diyor. "Ellili yılların sonuna kadar bu madde 50.000 renkte kullanıldı. Bugün bile selüloit tüm hızıyla kullanılmaya devam ediyor". Ancak bu maddenin de dezavantajları var. Çok kolay yanabilmesinin yanında hazırlanışı da uzun sürüyor. Selüloid ancak altı ayda kuru hale gelebiliyor.

2. Dünya Savaşından sonra suni maddeler çok kullanılmaya başlandı. Kimya harikası sentetik maddeler 800 dereceye kadar sıcaklığa veya yüksek basınca dayanıklı. Modern dolmakalemlerin renkleri ise geniş bir çeşitlilik sunan selüloitten elde ediliyor.

Ucuz ya da pahalı, hangi maddeden yapılmış olursa olsun dolmakalemlerle yazmanın keyfi bambaşka. Sonuç olarak, yazı yazılan aletin fiyatı ile yazılan şeyin kalitesi arasında hiçbir ilgi bulunmuyor.

Ganuno L., P.M. Nisan, 1995
Çeviri: Gökhan Tok

Bir dolmakalem bölüm-leri:
5) Koruyucu kapak 3) Klips
2) Uç 1) Ucu koruyan baş bölümü
4) Mürekkebi uca ileten bölüm 6) Dış gövde 7) Mürekkep haznesi 8) Hazneye mürekkep giriş çıkışı sağlayan piston 9) Gövdeyle en arkadaki parçayı ayıran halka 10) Mürekkep haznesine mürekkep çekmeyi sağlayan dönebilir parça.

